

YABANCILARIN DERS KİTAPLARINDA OSMANLI

Yakup ÇAKAR

Kitabe Yayınları: 13

YABANCILARIN DERS KİTAPLARINDA OSMANLI

Yakup ÇAKAR

(ykpckr55@hotmail.com)

Mizanpaj ve Kapak Tasarım
FCR YAYIN REKLAM

Baskı ve Cilt

VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
Sertifika No: 47479

Basım Tarihi: Ağustos 2020

ISBN: 978-605-66963-3-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
e-mail: fcr@fcr.com.tr

YABANCILARIN DERS KİTAPLARINDA OSMANLI

Yakup ÇAKAR

Ankara 2020

Yakup ÇAKAR Samsun’da doğdu (1973).

İlkokulu Yirmiyedi Mayıs İlkokulunda (şimdiki adıyla Yunus Emre Ortaokulu), Ortaokulu ve Liseyi 100. Yıl Lisesi’nde (eski adıyla Devrim Lisesi) bitirdi. Yükseköğrenimini Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/SBE/Tarih Öğretmenliği bölümünü bitirerek tamamladı (1996).

Aynı yıl Kırşehir İmam-Hatip Lisesi’ne Tarih Öğretmeni olarak atandı. Bundan sonra sırasıyla Kırşehir’de bulunan İnönü İlköğretim Okulu, İmam-Hatip Lisesi, Yeşilyurt Mustaf Bozkurt İlköğretim Okulu, Mehmet Akif Ersoy Lisesi, Yusuf Sıdık Demir Anadolu Lisesi’nde görev yaptı. 2006’da Karabük 75. Yıl Anadolu Lisesi’ne tayini çıktı. 2008 yılında Safranbolu Anadolu Meslek ve Kız Meslek Lisesi’nde (şimdiki adıyla Safranbolu Cemil Meriç Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) Tarih Öğretmeni olarak çalıştıktan sonra 2009 yılında Safranbolu Fatih Anadolu Lisesi’ne Müdür Yardımcısı olarak atandı. Bu okulun kapatılması sonucunda 2014 yılında Prof. Dr. Süheyl Ünver Mesleki ve Anadolu Lisesinde Müdür Yardımcılığı görevine devam etti. Yaklaşık yedi yıl idarecilik görevinden sonra çok sevdiği öğretmenlik mesleğine kendi isteğiyle 2016 yılında döndü. Halen Safranbolu Fatih Sultan Mehmet Anadolu Lisesinde Tarih Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Daha önce 2012 yılında “XIX. YY.’da OSMANLI DEVLETİNİN TAKİP ETTİĞİ DENGİ POLİTİKASI” ve 2018 yılında “ECDADIN İZİNDE OSMANLI MEDENİYETİNE YOLCULUK” adlı iki adet eseri yayımlanan yazar evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
--------------	---

I. BÖLÜM

KOMŞULARIMIZIN DERS KİTAPLARINDA OSMANLI DEVLETİ

Yunanistan Cumhuriyeti	11
Bulgaristan Cumhuriyeti	62
Suriye Arap Cumhuriyeti	86
Irak Cumhuriyeti	112
İran İslam Cumhuriyeti	132
Ermenistan Cumhuriyeti	170
Gürcistan Cumhuriyeti	182

II. BÖLÜM

BATILILARIN DERS KİTAPLARINDA OSMANLI DEVLETİ

Avusturya Cumhuriyeti	187
Almanya Federal Cumhuriyeti	203
Fransa Cumhuriyeti	215
İtalyan Cumhuriyeti	223
Belçika Krallığı	237
İsviçre Konfederasyonu	250
İspanya Krallığı	256
Amerika Birleşik Devletleri	265
Rusya Federasyonu	302

III. BÖLÜM

İSLAM DÜNYASI DERS KİTAPLARINDA OSMANLI DEVLETİ

Pakistan İslam Cumhuriyeti	331
Fas Krallığı Cumhuriyeti	341
Filistin Devleti	423
Ürdün Krallığı	428
Libya Devleti	435
Suudi Arabistan Krallığı	449

IV. BÖLÜM

TÜRK DÜNYASI DERS KİTAPLARINDA OSMANLI DEVLETİ

Özbekistan Cumhuriyeti	469
Kırgızistan Cumhuriyeti	478
Azerbaycan Cumhuriyeti	524

V. BÖLÜM

UZAKDOĞU ÜLKELERİ DERS KİTAPLARINDA OSMANLI DEVLETİ

Kore Cumhuriyeti	537
------------------------	-----

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	543
KAYNAKLAR	550

ÖN SÖZ

Uluslararası sorunların barışçıl yöntemlerle çözülmesinin önündeki en büyük engellerden birisi de hiç şüphesiz toplumların değer yargılarının oluşturduğu engellerdir. Öğrenilmiş değer yargıları insanların başkalarını ötekileştirmesine neden olabilmektedir. Çağdaş dünyamızda dahi tarih ders kitaplarının hazırlanmasında politik, sosyal hatta psikolojik bir arka plan olduğu muhakkaktır. Bu durum tarih ders kitaplarının güvenilirliği konusunda akıllara soru işaretleri getirmektedir. Atatürk "Tarih yazmak tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır" diyerek konunun hassasiyetine ve bizi bekleyen tehlikeye dikkat çekmiştir. Fransa'daki Annelesçiler, devlet ve siyaset merkezli tarih yazımını eleştirmişler tarih bilimine tüm yönleriyle bir bütünlük kazandırmayı amaçlamışlardır ki, kanaatimce doğrusu da budur.

Yirmi küsur yılını tarih anlatarak geçiren bir öğretmen olarak, okullarımızda okuttuğunuz tarih ders kitaplarının zaman zaman değişikliklere uğradığını, bazı konuların müfredatlardan çıkarılırken bazen de ilaveler yapıldığını defaatle gözlemlediğimi söyleyebilirim. Ders kitaplarında yer alan tarihi olay ve olguların nesneliliği konusu bazen benim de kafama takılmıştır. Bunun ötesinde yabancıların ders kitaplarında bizim hakkımızda ne yazdıkları bende hep bir merak konusu olmuştur. Bu soruların kafamda birikmesi beni böyle bir araştırmaya iten sebeplerden en mühimi olmuştur.

Bu çalışmamda halefi olduğumuz Osmanlı Devletini günümüz dünya devletleri, ders kitaplarında nasıl ele alıyor, ondan nasıl bahsediyor? Bunu araştırıp incelemeye çalıştım. Konu çok geniş olduğu için bir kısıtlama yapmak istedim ve lise ders kitaplarında Osmanlı Devletini araştırmak için kolları sıvadım. Tabiidir ki, istediklerime ulaşmak öyle kısa sürede olacak bir iş değildi. Çevremizden, öğrencilerimizden hatta büyükelçiliklerimizden yardım istedim. Ancak gelen belgelerin bazen ortaokul düzeyinde olduğunu tercüme edilince anladım. Doğal olarak çalışmama onları da kattım. Fakat yine de çalışmamın ekseriyetini Yabancıların Lise seviyesindeki ders kitapları oluşturdu diyebilirim.

Konuyla ilgili benzer çalışmalara bir göz attım. Pek çok bilimsel çalışma ile karşılaştım. Özellikle de Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde Balkan Ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (Balkar) Müdürlüğü görevini yapan Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU hocamızın başkanlığındaki bir ekibin Balkan ve Karadeniz Ülkelerinde Güncel Tarih Ders Kitaplarında Osmanlı/Türk İmajı konulu bir proje yapıp TÜBİTAK'a sunduklarını, Tübitak proje özet raporunda on üç Balkan ülkesinin incelendiğini gördüm ki, enfes bir çalışma olduğunu söyleyebilirim. Bunun dışında farklı ülkelerin ders kitapları yüksek lisans veya doktora çalışmaları olarak ele alınmış ve bu çalışmaların her biri ayrı ayrı kıymetli çalışmalar. Benim çalışmam bahsi geçen çalışmalar kadar bilimsel bir çalışma olmadı diyebilirim. Söz konusu çalışmalardan istifade etmekle birlikte benim istediğim daha farklı bir çalışma örnekleriydi aslında. Ben Yabancıların ders kitaplarını kapakları dâhil,

Osmanlı Devletinden bahseden sayfaların fotoğraflarını ve birebir tercümelerini istiyordum. Maalesef böyle çalışmaların örneğine örneklerlerine rastlamakda kolay değil. Bu beni üzdü ancak çalışmam konusunda beni olumsuz da etkilemedi. Hemen işe koyulup çevremde yurtdışında kimlerin eşi dostu var ise onlarla hatta öğrencilerimle iletişime geçtik, dahası büyükelçiliklerimizden yardım talebinde bulunduk. Çok şükür elimize aşağıda göreceğiniz ders kitaplarının fotoğrafları ulaştı. Bundan sonrası tercüme işiydi ki, bu hiçte kolay olmadı. Bu sebeple de çalışmamın neticelenmesi umduğumdan daha fazla zaman aldı. Tercüme-leri bazen bire bir tercüme bazen özet bir tercüme, bazen de eksik veya hatalı tercüme olduğunu siz de belki fark edeceksiniz. Profosyonel tercüme biraz maddi kaynak gerektiriyor malumunuz. O sebeple çalışmamdaki eksiklikler ve hataların çok olması kaçınılmaz olmuştur. Lâkin benzer çalışmalara pek az tanık olduğum için böylesi bir çalışmanın tarafıma yapılmış olması bütün eksik, kusur, hatta belki yanlışlarına rağmen beni sevindiriyor.

Kitapların orijinal sayfasının fotoğrafı ile tercümelerini yan yana getirip altına da koyu renkle kendi yorumlarımı yazdım. Ancak bu her zaman mümkün olmadı. Ayrıca çalışmanın sonunda da genel bir değerlendirme yaptım. Kitabımı siz tarih severlerimizin beğenisine sunarken tenkitlerinizle katkılarınızı da beklediğimi ifade etmek isterim.

Çalışmam boyunca bana desteğini esirgemeyen Kıymetli hocamız Önel MANAVOĞLU'na, Yasemin AYBAR'a, Hüseyin ÜNAL'a Ermenistan Cumhuriyeti ders kitaplarını inceleyerek Türk Dünyası Araştırmaları Dergisinde yayımladığı makalesini olduğu gibi alıntı yapmama müsaade eden Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Salih YILMAZ'a, büyükelçiliklerimiz eğitim müşavirliklerine, Batı Trakyalı soydaşım Selahattin KESİT'e, Bulgaristan'daki soydaşım Ayşe GARİPHASAN'a, Tuba NALBANT'a öğrencilerimden Elif SERBEST, Beyzanur ÜNAL, Vedat ARICAN'a, Gizem YÜCE'ye Nisa YILMAZ'a Yağmur OMUZLU'ya, Aybüke Büşra AKIN'a, Suriyeli mütercim Ahmet ve Necmettin ile Afganistanlı Mütercim Muhammed Azizi'ye ve ismini sayamadığım bütün arkadaşlarımıza ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Yakup ÇAKAR
Safranbolu 2020